

ախրը՝ հի օլաճազարընըն թափսիլաթըն սօն-
րայա պրազարազ , շիմտիքի հալ , սեօյլեմիշ
օլտուգլարըմըզա պիր եէնի իսպաթ օլմագ
իւզըն պու տէֆաքի , Թանի 534 նիւմբօլու
Մասիստէ օգուենան տէհէթամիզ , վե Մուշ-
տան կէլմէ պիր մեթթուպուեն մաէլին պէյան
իտէլիմ :

Հիմտիյէ գատար Մուշ գասապարնտա ,
հիւթիւմէթ գօնաղը Իսլամ մահէլէսինտէ
պուլունմասը ուսուլի գատիմէտէն իքէն (հէր
եէրտէ էօյլէ տիր) , պուենտան ագտէմ քի ,
եանի պու կիւնլէրտէ ազլ օլթուսն գայիմա-
գամ Մահմուտ բաշա . . . Հալ մահէլէսինտէ
գալգմասըն միւրատ իտէր , մահէլէսինտէ գար-
շը գօր , ֆէգաթ բաշա տիյնէմէզ , վե հիւ-
թիւմէթ մեճլիսի ազալարընըն միւնասիպ կէօր-
մէսի իւզըն , Հայլարըն հօղարըն մահէլէսինտէ
պիր իթիթիւթի մահէլէսինտէ Քէշիւնլարըն
խանէսի հիւթիւմէթ գօնաղը օլուր , վե բաշա
տախի կէլիւր օթուրուր :

Երատան պէշ ալթը պ կէլիւթտէ , հիւ-
թիւմէթ սանտըղընտան 20 պին ղուրուշ փա-
րա չալընը , բաշա վե մեճլիս , մահէլէսինտէ նէ
գատար Հայ վար իսէ թուլթուրուրալ մահէլէսինտէ
սէ աթուրըլար : Օլ հէնկեամսէ Ս . Կա-
րապետ վանքը Եւրոպայի Կարապետ Սրբա-
զան օրատա պուլունմասըն , գօնաղա չալը-
լըպ , վե պիր չօգ սեօյլէշտիքտէն սօնրա (շու-
նա տիպ գաթ իթմէլի քի չաղըլարընտան սօն-
րա , վե էհալի մահէլէսինտէ կիրտիքտէն սօնրա
կիթմիշ գօնաղա) Էկէթ մեպլաղը մեզպուր ,
պիր սէնէտէն 100 սէնէյէ գատար Հայլարըն
եանընտա չալար իսէ , թէմամէն էտա իլլէ-
տիքտէն պաշգա , ճէզա գանուենամէսինտէ
լաղըմ կէլէն ճէզայը տախի չէթէճէկինտէ տա-
լիւր պիրտէ սէնէտ վէրիւր իսէ տէ , բաշա վե
մեճլիս միւնայիլէյին պու թէթիթիւթի (տօղ-
ընուր թէճա վե նիյազ , վե պէլթիտէ աղլա-
մագ վե սրղլամագտա պէրապիր օլմալըտը . . .)
գապուլէ շայան կէօրմէսիքտէն պաշգա , հէմ
պիր թագըմ ատէմ տահա մահէլէսինտէ աթ-
տըրըլար , վե հէմտէ եա խըսըղըն պուլունմասը
թէսլիմ օլունմասը , վե եատա մեպլաղը մեզ
պուլունմասըն միլլէթ թարաֆընտան էտա օլուն-
մասըն , էօրֆ ու ճէպը իւզըն իպրամ իլլէ-
տիթիւթիտէն , պիղմ շալըն վե զէվալը
Եւրոպայի տախի բարանըն մէյտանէ չոգարը-
մասը իլլին 40 կիւն միւնէլէթ ալըր , վե պատէ-
հու պաշար կէճէ կիւնտիւզ Հսկումլար վե
իպատէթլէր իտիպ , հէրթէսէ կէօզ եաշարը
տէօթտիւթլէյէ , վե օրատա պուլունմասըն իքի
ատէտ Հրաշագործ Եւրոպայի խըսըղըն
տան կէզտիւթլէյէ , (միլլէր Եւրոպայի խըսըղըն
տան պիրիսինտէն իսմի Սիւ , վե տիկէրինիքի
Խ . իքի իսմի) , վե եիկիրմի կիւն գատար պէյ-
լէճէ կէլէր իսէտէ , հիւ պիր շէյ մէյտանէ
չոգմագ : Հէր նասըլ իսէ Քէհէնա պէյ տէ-
նիլէն զաթ , պաղընը պիւյիւթիւ պիր Քիւրտ
գարընը պուլուլ (Քիւրտա պէյլէրի պու ա-
զըտա օլուր իսէ , ճէօմաթըն նէ գաֆատա
օլտուգլարըն տիւշիւնիւլէյէ սէզա տըր) վեճա
աթտըրը (շու վեճալը պիղմ հէմէհէրիւթ
կէօրմէլիտիւթլէր քի նէրէլէրտէ գուլանըմա-
յա շայան տըր . . .) վե վիճակ խանէտան

Միսակ աղանըն իսմինէ չոգար , անինտէ զապ-
թիլէր կիտիպ մէրգուենա իքի սանտըղա-
րընը գըրարըն պազարըն իսէտէ , քիթապ-
տան պաշգա պիր շէյ պուլամագլար : Հիւ-
թիւմէթ թարաֆընտան տէֆաթէն տէֆաթէն
պաշար Եւրոպայի Սրբազան սրղըշտըրմա-
յա , վե մահէլէսինտէ վէրսին պու բարայըն տէյու-
ճէպը օլունմայա : Էկին պաշարըն կիճէ
կիւնտիւզ Հսկումա , իպատէթէ վե կէօզ
եաշարըն , վեՀասըլ 30 կիւն պէյլէճէ
Մուշ գասապարնտա Հայլար պարպարըն
գուրպան օլուլ , գըյամէթ կիւնիւնիւ եագ-
լաշմըշ տըր զանն իթիթիւթէն սօնրա , պիր տէ
արանսըր , չարըն իլլինտէ մըթալ էսնաֆընտան
Հապան նամ Իսլամըն ճան էվատը օլան
Իսմայիլին ալթուլըն պօղտուրուլ , պօրճ-
լար վէրտիկի վե էվ էլեասըն սաթըն ալտըր
կէօրիւթլէր , վե թուլթուրուլ հիւթիւմէթին
հուզընուենա կէթիլիլէրէք , ասիլի զապի-
թան տախի օրատա պուլունմասըն չալ-
տէ , իսթիլթագ օլունմագտա , խըսըր տա-
խի ինսաֆ ու մէրհամէթէ կէլէրէք , Կպէն
չալթըմ մեպլաղը մեզպուրու , պրազընը
շու սէֆիլու պիլարէ Հայլարըն տէյուլ թագ-
րիւր իտէր , վե կիտիպ ալթուլըն վիլնտէ
պիր չուլ ալթընտա պուլունմասըն , վե կէթի-
րիպ մեճլիսէ թէսլիմ իլլէտիքտէն սօնրա ,
զէվալը Հայլարըն մահէլէսինտէ չոգարըն ,
վե մէրգուլ խըսըրըն զէնճիւպէնտ օլարագ
մահէլէսինտէ իլլա իտէլէր :

Մասիստէ պու մեթթուպու եազան զաթ հէր
թիւմ իսէ , շու խըսըրըն պու սուրէթլէ 30
կիւն սօնրա պուլունմասըն , պիր միւնիլէ
ատա իտէրէք միւթլիլ օլունմագ վե միւթի-
լէքթիւր պուլունմագ իսէտէ , պիլ էօյլէ պիր
շէյէ ալա միւնիլէ իսմի վիւթիւթէն պաշ-
գա , մահէլէսինտէ միւթիւթտէ օլունմագ :

Տիւնեանըն տէօրթ թարաֆընտա , վե խաշը
Եւրոպայի պուլունմասըն պուլունմասըն վե
հաթթա տիւնիլ իմանըն մահէլէսինտէ տա-
խի , հէզարան նէվի խըսըրընը պուլունմագ , բէք
չօգ խըսըրըն , ասլա Հսկում վե աղթիւթ
օլմատըն չալտէ պուլունմասըն , զիւր Եւ-
րոպայի աղթիւթիւլ չաղթիւթի ինսան էվա-
տընա ազլու ֆիւրսիւթ վէրմիշ տիր , խըսըրըն
վե խըսըրընը պուլունմագ իլլին , եօլ վար տըր
թէտպիր վար տըր , Եւրոպայի պաշար ,
վե մեզհէպէն ային ու ատէթլէր , զապթիլէ
գանուենալըն տէյիլտիլէր : Պէյլէ շէյլէր ի-
լլին Հսկում վե աղթիւթ օգուլուլ , վե կէօզ
եաշարըն տէօթմէք պայաղըն տիւնիլէքտիր ,
մեզհէպէն եանի ճանճա իլլէր պաշգա տըր , թէն-
ճէ իլլէր պաշգա տըր , իլլէր տայիմա պու ի-
քի նէվի իլլէր պիր պիրիսինտէն այլըն իթմէ-
լէն , եալսօտ գարընտըն միլլէթ ու հիւ-
թիւմէթլէր , պաթմիւլար վե խարապ օլունմա-
լար տըր : Էկէր պէյլէ զապթիլէճէ իլլէրտէ
Խաշ իլլէ Եւրոպայի իլլէ եօլա չոգմագ լա-
ղըմ կէլէ , նէ լաղըմ օլ վաղթ , զապթիլ
զապթիլէ , մեճլիս վե ասաթիւր , պիր գաշ Խ-
մամ , պիր գաշ Խաբաս , վե պիր գաշտա Խա-
խամ պիր արթա կէթիլիլէրէք , հէր տէվէթ
քէնտի մէսալէքի միւնիլէսինտէ թէսլիլէր իթ-
մէլի տիր :

Իհթիմալ տիր , պաղը սօֆուլար , պու սէյ-
լէտիլէրիլիլէ մանա վիւրէրէք , տիւնիլլէք ,
իմանընըն տըր . . . տէսինլէր , լաթին պիլ
պէյան իտէրիլ քի , քէնտիլէրիլտէն պին գաթ
զիյատէ քէնտի տին ու իմանընըն թանրան-
լարտանը , ֆէգաթ , շու ֆարգըմը վար տըր
քի , խըսըրըն վե խըսըրընը Եւրոպայի սօ-
րանլարտան տէյիլլէ , չիւնքի , նասըլ քի եօ-
գարուտէ տախի սէյլէտիլ , Եւրոպայի տէմ-
ագլու ֆիքը վե ֆիւրսիւթ վէրմիշ տիր :

Մեզթիւր մեթթուլ , Մուշտա մարտ 25 տէ
եաղըլըն տըր , տիւնք տիր քի , շու վու-
գուլթուտ , բարիկինգան էսնալարընտա վու-
գու պուլունմագ օլտուգլարընտան , պիլլէր Խ-
թանպօլտա , պալուար , սօարէլէր , վե թէմաթ-
րօլարտա զէվգ ու սէֆա սիւրմէքտէ իքէն ,
սէֆիլ Հայաստան էվատըն , հէր պիր է-
յիլիլ վե սէտտէթի , 400 սէնէտէն պէրու-
պիլտէն պէլէմէքտէ օլան գանտալ վե գա-
րընտաշարընը , զէրրէ գատար ճիւնհա սա-
հիպ օլմատընըն չալտէ , մահէլէսինտէ
չիւրիւթէտէ , անա պապա , օլուգ չօճուգ ,
գարտալ զըզ գարտալ , վե էհուլ ալալըն
կէօզ եաշարըն գուպպէյի տախիւնէ չոգմագ-
տէ իմիլ :

Եւրոպայի սալթ օրատա մը , էկէր Խթան-
պուլ Հայլարըն արարըն իսէ , տահա Մուշ
կիպի մաղըմ նիլէ մահէլէսինտէ պուլունմագլարըն
չիւրհէտէն միւնիլէրիլ տիր :

Օլ վաղթ հիւ տուլմատը , շիմտիտէ իլ-
թէ պիր տէֆա օգուր կէլէրիլ , Մասիստէ
պիր մեթթուլ օգուլունմագ , Միւնասիստէ թէր-
ճիւմէսի կէօրիւթլէր , քիմի՞ն վաղթիլէր ,
Խաթիլթիւթիւթի իլլէթիլ իլլալէ միւն-
իւթ , չիւնքի ղաղթիւթ օգուլունմագ , խալը
խալը օգուլունմագ , զիւրա ազալարտան պաղը
զաթլար խանէլէրիլտէ օգուլունմագ օլտուգ-
լարընտան , էլպէթթէ էվտէ օգուլունմագլարը-
նը , մեճլիս կէլիլթիլէրիլտէ , էկէր խաթըրա-
րընտան չոգմագ իսէ , էկէր միւնասէպէթ ա-
լըր իսէ , խապէր վէրիլլէր :

Պաղթիւթ մը օգուլունմագ , օնտան ֆէնա
շէյ մի վար տըր , այնա կիպի հէր քէսին չիւ-
թիլլիլիլ կէօրիւթ էօնիւնէ գօր . . . գըրմալը
էօյլէ մէլուն այնալը , գաթաթմալը ղաղթիւթա-
լարը , եասագ իթտիլմէլի , հէր շէյի եաղա-
մասընլար , հիւ տէյիլ իսէ մուլագգաթ օլա-
րագ , քի մէմուրիլլէթտէ պուլունմասըն
թագիւրաթլարըն քիմսէ իլլէթմէսին . . . :

Հայաստան Հայլարըն գուլունմագ թէտտի
կէօրմէքտէ իմիլլէր , Խթանպուլ Հայլարընըն
վաղթիլթիլտէն խարիճ , Խաթանպուլ թէրպէթ
վե բահաթ պիր մէմէթլէթ , քիմսէ քիմսէյէ
կէօրիւթ իսթիլտէ գաշըն վարտըն տէյլմէք .
գարըն թօգ օլան ատէմ , աճըն հալինտէն
պիլլէմէք , պուլունմագ չիւրհէ իսթիլմէք :

Մեզթիւր վուգուլարտա , տիգաթթէ շա-
յան չօգ շէյլէր վար իսէտէ , հէլէ Եւրոպ-
այի Սրբազանըն 40 կիւն իլլին միւնիլէթ ա-
լըպ , բարայըն պուլունմագ վատ իթմէսի , վե
էվլէլլէնտէն պիր սէնէտէն եիւզ սէնէյէ գա-
տար Հայլարտան չոգար իսէ , հէմ Էտա իթ-
մէյէ , վե հէմտէ լաղըմ կէլէն ճէզայը քէն-
տիսի չէթմէյէ սէօզ վիւթմէսի , վե բաշա իլլ

մեծիսին տախի, այլի մեմլեքեթտե պիր խրո-
սըղըզ օլմուշ տէյու, վէ թօքու թօքու իսէ
20^օ պին զուրուշ իշին, պիր մահէլէնին պիր
գաշ եիւզ քիշիսինի աղաւթըզ հապս իթտիր-
մէսի, զամիր ուաղ ու ֆիքրէ մուղայիր օլ-
տուգտան պաշգա, հատտէն զիյատէ եսէֆէ
տախի շայան տոր :

Հիւ պիր առեմ, պիր խրոսըղըզ իշին պիր
էհալի թարաֆընտան, հիւքիւմէթէ քէֆա
լէթ վէ էմիլյէթ կեօթթէրմէք օլապիլի՞ր մի,
Հայլար ինսան տէյիլի՞ր տիրէր, Հայլարտան
ասլա խրոսըզ չըգմա՞ց մը : Վէ հիւ չալըն-
մըշ պիր թարանըն 40 կիւնէ գատար մէսու-
լէյէթինի իւզէրինէ ալմադ, պիր Բաշնորգ
իշին օլապիլի՞ր մի, տիւննատէ պուշտան տա
պիւյիւք գորգաղըզ, շաշգընըզ, վէ թէհ-
լէքէյի տալէթ իթմէք օլմուշ :

Հալպու քի (էկէր շու հալատիստէ եալան
եօգ իսէ) շու բաշա իլէ շու մէճիս, տօղու-
տու թանգիմաթը խայրիյէյէ քէք աշինա, վէ
ատալէթ ու մէտէնիյէթէ քէք իլէրուտէ
վա գըֆ զաթլար իմիշէր : Լայլէ զաթլարը
Սուշտա պրադմադ պիլէ եաղըզ, Իսթանպո-
լա ճէլպ իլէ, Օլապիլիէ մէճիսինտէ րէյիս
վէ աղա իթմէլի, վէ եատա Սէյօղու Օլա-
պըթա մէմուրիյէթինի անլէրէ թէսլիմ իթ-
մէլի, զիրա խրոսըզ պուլմանըն եօլունու քէք
իյի պիլիյօրլար իմիշ, խրոսըզըզ վուգու պու-
լան մահէլէնին էհալիսինի մահպէսէ իլգա,
քիլիսէնին պաշ բարասընը, եախօտ Լքիսգօ-
պօսուշու հուգուրա ճէլպ, Էօրֆ վէ ճէպր ի-
լէ էլինտէն իմգա ալմադ, վէ պէյլէլէրէ
իշէրի թէսլիլէ, վէ պիր մեմլեքէթի իտարէ
իթմէք, պուշտանտան գօլայ պիր շէյ օլմու-
մու : Պէգաթ, պիլ զանն իտէրիլ քի, հիւ
պիր Բաշա, վէ հիւ տիր Սէճիս էօլլէ պիր
պարպարըզ Լըմէնի միլլէթինտէն պաշգա
միլլէթէ հիւ պիր եերտէ եարամաղար, չիւնքի,
պաշգա միլլէթտէ, քէնտի քեարը իշին, պիւ-
թիւն միլլէթինի այագ ալթընա ալըր Վասակ-
լար քէք նատիր պուլունտուգտան պաշգա,
միլլէթ պաշարընտա, Բաշնորգլարընտա,
վէ Բաթրիքիսանէլէրինտէ, գուվլէթ, զայ-
րէթ վէ ճէսարէթ վարարը, վէ իլէրտէ պու-
լունանլարըն էքսէրիսի սարաֆ պուլունարագ,
սէքիլ պուշուգ զուրուշ իշին կիւնտէ սէքիլ
տէֆա, միւտահէնէճիլք վէ միւրպիլիլին թա
օլ պիր ուճունա վարարագ, էթէք գալուշ-
տուրուպ, տիլ էյիպ, էթէք էօրիւպ վէ խա-
պը իւթիւնտէ տիլ իւզէրինէ կէլմէքտէ, վէ
ֆէրտար կիւնիւ մէրգումուշ հիւպալըն իս-
թէտիկի կիպի ուլտուրուպ եութտուրմագտէ
տէյիլ տիրէր :

Միւսալաղալըմը սէյլէյօրուզ աճէպա,
խայր, տօղու սէյլէյօրուզ միլլէթիմիլ հէր
նէքի չէքէյօրսա, Իսլամապն վէ հիւքիւմէթ-
տէն չէքմէյիպ, իլլա վէրէք ճիսմանի վէ կէ-
րէք րուհանի իլէրուտէ պուլունանլարըն եիւ-
զիւնտէն չէքմէքտէ տիր. պուշտու Քէվապը-
նա հէր վաղթ վէ հէր եերտէ գատարըզ, վէ
հալեա պու կիւն վէ պու սաաթ Իսթանպոլ
Հայլարըն տախի չէքտիլէրի, պիր սուրէթի
զահիլէտէ Հայ, ֆէգաթ պաթմէն Վասակ
վէ ճիլլիլէրին սէպէպիլիտէն օլմագտէտիր-

լէր. Լաքին գարայալըմ շիմտիքի հալ պու-
րալարըն տա, իլէրուտէ իսթէտիկիմիլ կի-
պի սէյլէյէլիմ :

Սալթանաթը Սէնիյէնին միւրատաթը
խայրիյէյի, անճագ վէ անճագ հէր սընըֆ
թէպաա վէ ֆուգարանըն պապիլի հալ վէ
սէպտէթ ու սերվէթի պուլունմագտէ օլուպ,
հէր միլլէթին հէր մեմլեքէթտէ րուհանի վէ
ճիսմանի պիրէր րէյիլէրի պուլունարագ միլ-
լէթէ հալլէրինի Բաթրիքիսանէլէրէ պիւթիր-
մէյէ, վէ Բաթրիքիսանէ թարաֆընտան տա-
խի, Վապը Լըյիլէ անիւտէ թագրիլ օլունմագ
իմթիյաղալըն լուլթ ու իհսան պուլունմուշ
օլտուրու հալտէ, միլլէթպաշարըմըզն պիւ-
թիւն պիւթիւն ուլույուպ, վէ Բաշնորգլա-
րըն իսէ տիւննէվի մասալիճէ օլան ատէմի
տիրայլթ ու լիյագաթլարը տէրքեար օլմա-
սը, հագըգաթմէն աղաւթայ ջայան պիր հալ
տիր :

Հայլար, Իսթանպոլ Հայլար, վէ միլ-
լէթ իտարէտիին իւզէրինէ ալանլար, ինսաֆ
իտինիլ արթըզ ինսաֆ, պու տէրէճէ թաշ
եիւրէքիլիք, նէ տիւնէ ճայիլ տիր վէ նէ
տէ զամիլլէ, 1859 սէնէսինտէ 3 քիլիսէ վու-
գուաթը, արա եերտէ վուգու պուլան սայիր
վուգուաթլար պիր թարաֆ, Լաքին շու Սուշ-
վուգուաթլար Հայաստանըն վէ թէքար պէյ-
լէրիմ, սէֆիլ Հայաստանըն իւզէրինտէ չօգ
մալլէմաթ վէրիպ, վէ էն պիւյիւք պիր իպրէթ
օլապիլի պիլէ. տահա վաղթիսիլիլէ վէ ին-
սաֆարըզ կիրտալընտա գալալըմ մը, չէ-
քիլիսիլ պարի պիր թարաֆա, էկէր միլլէթին
իտարէտիին միւրթէտիր տէյիլ իսէնիլ, էկէր
վաղթիսիլ միւսաաթէ իթմէյօր իսէ, էկէր
րօլիթիգանըզ ուլմայօր իսէ, էկէր քեար ու
րիւթպէնիլէ իսլէլ կէլիյօր իսէ, էվլէթ չէ-
քիլիսիլ պիր թարաֆա, արաքըն էհալի քէն-
տի պաշընը չարէսինի, միւրաճաաթ իթմին
աղաւթըն վէ հայրէնասէր Հայլարա, վէ պու-
լամաթըն հալտէ տախի, միւրաճաաթ իթմին
մարգասէր Իսլամլարա վէ նիհայլէթ հիւքիւ-
մէթէ, նէտիր պու Հայաստանըն սիլին էլի-
նիլտէն չէքտիլի, էսիր մի տիւշմիւշտիւր միլ-
լէթ սիլին էլինլիլէ : Սալթանաթը սէնիյէնին
նիլլէթի խայրիյէյի եկէնանէսի, էհալինին րա-
հաթ ու սէպտէթի, վէ թէնվիլ ու մէտէնիյ-
լէթի տիր. հալ պու քի միլլէթիմիլ, ալէս-
սէվիլէ իքիսինտէն տախի մահրում գալմըշ
տոր, նէ տիր եարտըղընը շիմտիլէ գատար,
վէ նէ եարաճագընը շիմտիտէն սօնրա, նէ
րէտէ տիր տիրայլթիլ վէ էհալ յէթիլ միլլէթ
պաշարընը, Բաշնորգլարընը վէ մէճիս-
լէրիմիլ, նէ րէտէ տիր մէթէպլէրիմիլ :

Սէզարէթի ճէլլիլի մէարիֆի ումու-
միլլէ թարաֆընտան, հէր թարաֆա մէ-
մուրլար իրսալիլլէ, մէթէպլէր քիւշաւ
օլունուպ, Իսլամ չօճուգլարընը թահսիլի
ուլում ու ֆիւնուշ իթտիրիլմէսին ֆէվզ էլ
ղայէ սայ ու հիմմէթ վէ իգտամ օլունտու-
ղու հալտէ, զէվալը Հայաստան չօճուգլա-
րընը, նիլէ եերլէրտէ, տէյիլ սալթ մէք-
թէպ վէ ուլում ու ֆիւնուշ, իլլա քիլիսէ
վէ քահանատան տախի մահրում պուլուն-
տուգլարը, թէհամմիլ գապուլ իտէր պիր

հալմիտիր : Սէթթէպլէր քիւշաւտինէ վաղթ
ու գուտրէթիմիլ կօգ մուտուր, — Խօշ, օ-
տա խօշ, խապէր վէրինիլ միլլէթէ, սիլ չէ-
քիլիսիլ պիր թարաֆա, պարի էհալի Սալ-
թանաթը Սէնիյէնին ինայաթը պի նիհայլէ-
սինէ միւրաճաաթ իտէրէք, մէթէպլէր վէ
քիլիսէլէր իսթիտա վէ րէճա՞ իլլէսին : Պէ-
գաթ, պիլ սէյլէրիլ քի, էհալի հէր թարաֆ-
տա մէթէպ վէ քիլիսէ աշարագ, հիւքիւմէ-
թէ պիր պար (եիւք) օլմագընըն, սայէյի
Օլաթը հաղըթի թաճտարիտէ թահսիլի ու-
լում ու ֆիւնուշ իւզըն օլապիլիլ. Լաքին,
էհալիլլէ րէհալէր լաղըմ, աղաւթըն վէ հայր-
նասէր ֆէտաքեար լաղըմ :

Պաղը միլլէթ մեմուրլարը վէ միլլէպէր
զաթլարըն, պու սէյլէտիլլէրիմէ կիւնէնտիլ-
տէն պաշգաւլէրինտէն կէլտիկի թագտիրտէ,
Միւնատիմիլ գաթաթտորմայա տախի չըգը-
շաճաղարը պի իշթիպա՞ տոր. Լաքին “զոր
ինչ գրեցի գրեցի” պէն տօղու վէ հագգա-
նիլլէթի սէյլէտիմ վէ սէյլէրիմ, պէն միլ-
լէթիմիլին հալինի քէնտուլէ խապէր վէրտիմ
վէ վէրիլիմ, պէնիմ Միւնատիմ էհալի վէ
ումումէն ֆուգարա ուղղունա նիտա իտիպ վէ
գուրպան օլմայը կէօղիւնէ ալմըշտոր, վէ
շիմտիլէ գատարտա ճիւզիւ քիւլլի խրոսթ
իթմիլ վէ միւրատընա իրմիշ տիր. արթըզ
պուշտան սօնրա տախի նիտալար իտէպիլիլիսէ,
նէ ալա, մուղայիրի գուհուր իթմիշ, օտախի
վաղթիլմ տէն խարիճ, էվլէրիլ քի, ֆու-
գարա, էնսաֆ, վէ հէր սընըֆըն աղաւթըն-
րի շիմտիլէ գատար եաղալընը, իլէրու-
տէ օգուլուպ միւթալաւ իթմինլէր, իլլէ օ
օլաճագտոր պէնիմ միւքեաֆաթլըմ :

Պագըն կէլէճէ տէֆա

— Իւսկիւտար մէղարըղը իւզէրինտէ Բում-
լարտան պիր գաշ քիլի գահվէլիպնէ եախօտ
գաղինօ եարմըշար, վէ Լէնի մահէլլէ թա-
ղահան Խորհուրդու թարաֆընտան միւսաա-
տէ օլունմուշ իտուկի պաղըլար թարաֆըն-
տան թէշէք քիլէր օլունմագտէ, վէ իսաղա-
կան Խորհուրդ վէ Բաթրիքիսանէ թարաֆըն-
տան իսէ, շիմտիլէ գատար ալէնէն շու խու-
սուտա պիր հարէքէթ ու զայրէթ կէօրիւ-
լէմէքտէ իսէտէ, պէյլէ պիր վաղթտա
պու տէրէճէ ագլէ մուղայիր պիր սիւքիլթ
լէ պի գայտըղըն թահթընտա էլպէթթէ պիլ
էսրար պուլլէմաթը, պիլլէ իհթիմալտէն
կէօրիլլէքտէ պիր ի վէ իլլէ շու իհթիմալլէ
մէպնի տիր քի, պըւ տէֆա պիր թագըմ իմ-
պալ իլէ թարաֆընըզ, խուսուտու մէղպու-
րա տայիր կէլմիշ օլան թէշէք քիլին, օլ
պաղըն միւրապիր քիլիլլէ քէպիլ մալլէմաթ
իթմէք իլլէթիլլէ պու տէֆալը թապ ու
նէշիլտէն տարֆը նաղար իթմիլիլ տիր :

Միւնատի հէր վաղթ սէյլէր վէ նիտա ի-
տէր, հալպու քի, քէք աղ իսլահաթ վէ
սէմէրէ կէօրէ պիլլէքտէ տիր. չիւնքի օգու-
լանլարըն վէ իշիտէնլէրին տահա հէման
եիւզտէ տօգսանը եա յոռըղընուպ պիր հալ-
տէ, վէ եատա նէ վաղթիլմ տէյէրէք պիր
թարաֆա չէքիլլէքտէ տիրլէր. վէ շու իքի
հալ տախի, ինսան օլան իշին հէմ պըպ տոր
վէ հէմ տէ կիւնաճ :

Պաղեթալար միլեթճէ հեր պիր շէյի միլեթ թէ խապեր վերմէքտէ տիրէր . հալ պու քի , էհալի տախի քէնտի վաճիպէյի զիմեթինի էտա , վէ հուգուգու շախսիյէսինի իտտաա վէ տալա իթմէքտէ օլմատրգլարընտան , հեր պիր գապահաթ տալաճըսըզ , վէ հեր պիր ճիւն . հալը ճէգասըզ գալմագտէ տիր :

— Պոնտան ագտէմ Մասիս նամ զազէ . թատէ Պէյ օղու մեղարըզը հագգընտա վէ Միւնատիմիզէ խիթապէն սիթէմէր տախի պուլունտուղու հալտէ պիր պահս օգուլմուշ տուր :

Պիզ օլ պահստա պուլունտան սիթէմէրէ հագգըսըզ տոր տէյէմէյիզ . ֆէգաթ , մեղքիւր մեղարըզտա վուգու պուլան օլ հալընին իճրասը գարարընտա քէնտիմիզ պուլունտա . յըպ , սօնրատան իշիթմիշ օլտուղումուղու պէյանտէն պաշգա , միլեթճէ պազը հալընին հագգընտա եաղըլաճագ պահսլարը , քէնտիմիզ եաղմագտան իսէ , սայիր զաթլարըն եաղարըլարըն օղույարագ , հագգանիյէթէ մուվաֆըզ կէօրտիւկիւմիւզ թագտիրտէ , հէմէ քէնտար պուլունտուղումուղու պէյան իթմէքէ իզթիֆա իթմէյի էմրի պապթէթ ատտ իթմէքտէ օլտուղումուղու տախի սէթը իտէմէյիզ :

— Իսթանպուլ Հայլարը , վէ հէմանպիւթիւն միլեթիմիզ իշին , էկէր պիր կիւն շու Բաթրիքսանէ , Պուլմագրուտան եա Պէյ օղունա վէ եախօտ սայիր պիր մահէլէ նագլ օլու . նուր իսէ , օլ կիւն պիր տէֆէթ ու իզպալ կիւնիւ օլաճագ տոր :

— Սէպէպ :

— Պաշգա սէպէպէրի պեր թարաֆ իտէլիմ . լաքին պիզ զանն իտէրիզ քի , թէասսիւպտէ , ճէհալէթտէ , վէ պէտէվիյէթտէ , թէմէլէլիշ , մայալանմը , թուրշուլանմը վէ նիհայէթ թատիլ ու թէսվիյէ գապուլ իթմէզ պիր թագըմ ատէմէրին էլէրինտէն , Մայր Եկեղեցի , Մայր գպրատուն վէ Բաթրիքսանէ անճագ օլ սուրէթ իլէ գուրթուլա պիրտին , եախօտ էօյլէ ատէմէր , պիր ազ Բաթրիքսանէտէն ուզագ գալարագ , գուվ վէթ ու նուֆուզարըն զայպ իթսինլէր :

— Եյի էմմա , նէ վար , նէ օլմուշ քիմ տիրէր պու թէշէքքի վէ սիթէմէրէ Պուլմագրուտա սէպէպիյէթ վերէնլէր :

— Եիմտիյէ գատար քէք . չօք ատամլար , լաքին շիմտի տախի թաղական Խորհուրդ , պիր խորհուրդ քի , լուսաւորեալ տիւնեա նէ տիւշիւնիւր իսէ , անըն մուղալիքին տիւշիւնլէյի , վէ զէմանէմիղին իզթիզասը հեր նէ իսէ անըն տապան տապանա զըտտընը իլէմէյի քէնտիմիզ պիր ֆէլիզիյի զիմեթ ատտ քեուխօտ նիյէթ իթմիւլար :

Ճիւլմէտէն պիրիւնի , շիմտիլէ գըսսաճա պէյան իտէլիմ տէ , Գաֆսիլաթը իլէ , սայիր պիր մէթուպու քի , իքի հաֆթա տոր հանըմըզա պէթիմէքտէ տիր , տէֆայը տիկէրէ թէքք իտէլիմ :

Օտտիկտէն պիր հաֆթա էվլէլ , պիր գաշ Բրօթէսթան Հայլար Մուսալալը օլուպ , վէ 12 նէֆէր գըզ վէ էրքէք չօճուղարընը պիզիմ օլ ճիւլարտաքի Ս . Լուսաւորիչ մէքթէ :

պիւլիզէ վերմէք իսթէտիքլէրինտէն , վէ մէքթէպի մեղպուրա տախի Պուլմագրու Թաղական Խորհուրդու գարըլտըղընտան , պէտ մուամլէ կէօրիւրլէր միւլահագասընա՞ մէպնի մի օլա , եօգսա թէվասսուլ իլէ իլէրինի պիթիլմէյի , տահա պիր միւնասիպ ատտ իթտիքլէրինտէ՞ն մի օլա , շու քէյֆիյէթի պիլ միւնասէպէ աճիլէրինի աջըպ , էվլատարընը պիզիմ մէքթէպլէրիմիզէ գապուլ օլունմասը զըմընտա թէվասսուլ թուսուղու թալէպ իյլէպիլէր :

Պիզ տախի մէրգուլմանըն այնի թարիգընը թուլմայը թէնտիպ իտէրէք , Պուլունմուլ րիայէթլու վէ միւլթէպէր Մեղքիւնգիկ աղալա քէյֆիյէթի հալի իֆատէ իթտիքտէն սօնրա , օլ պապտէ թէվասսուլ լարընը րէճա իյլէտիք :

Միւմայիլէյ շու թէվասսուլ իւզէրինէ ալըպ , ճէվապընա միւնթաղըր օլմամըզ պէյան իյլէտի : Պու բազար իրթէսինէ կէլինճէյէ գատար , միւպալաղասըզ , օն տէֆա գատար , իշիմիզի կիւնիւմիւզիւ պրագըպ , օտալարընա ճէվապ ալմայա կիթտիք կէլտիք , հեր տէֆասընտա , «պիր իքիսինի կէօրտիւմ , սէյլէտիմ , ույտու , ույաճագ , պիր գաշ կիւն տահա սապր . իլէրինտէն պիր գաշը միւմանաթ իտիյոր , լաքին ումարմ քի պիր շէյ եաբարըզ . . . տան» իպարէթ ճէվապլար ալտըլտան սօնրա , սօն ճէվապ օլարագ տախի , էօյլէ պիր շէյին էմալի եօգ իմիշ , կէրի Պուլմագրու խարիճինտէքի մէքթէպիմիզտէ հալթա իսլամ չօճուլու տախի վար իմիշ իսէտէ , Բաթրիքսանէն մալիւմաթը իլէ իմիշ , օլ սէպէպտէն Բաթրիքսանէյէ պիզ իֆատէ իտիպ , պիր էմր եախօտ իմի խապիլ ալմալը իմիշիզ :

Պու կիւնիւք , րիայէթլու , էհիլլէթլու , լիյագաթլու , ֆէթանէթլու և ամենալուսաւորեալ թաղական խորհուրդա սիւալ իտէրիզ քի , Բաթրիքսանէտէն լաղըմ կէլէն րուխսաթիյէյի պիզ , եախօտ չօճուղարըն րէտէրլէրիմ մի թահսիլ իթմէլիյիզ , եօգսա քէնտիլէրի եախօտ մէքթէպին Տնօրէնութիւնու մու :

Չօք տէֆա թէաճիւպ վէ էսէֆ իթմիլիզ վէ եինէ իտէրիզ քի , Պուլմագրունուն Լուսաւորեալ կիւրուհի շու նամուսա սէքթէ կէթիլրի թաղական խորհուրդու , նասըլ գապուլ իտիպ տուրմուշ տուր վէ տուրմագտէ տիր :

— Պոնտան ագտէմ Պայսէրիյէ մէսալիհին նին հիւսնի թէսվիյէսի իշին պիր գօմիսիօն թէշէլ օլունուպ , վէ Բաթրիքսանէյէ թէաճէմիւլ իտէրէք շիմտիքի հալ վէճալ իլէ պիր միլէթ վէքիլի նասալ օլունտուղուն , վէ պու բաղար կիւն տախի իլք մէճիլսլէրինի Վալիտէ խանընտա թէաճէմիւլ իտէաճէկին պիլտիրմիշ իտիք :

Իշթէ պու բաղար կիւն պիրլէշիպ խայլէճէ միւզաքէրաթ վէ միւշալէրաթտէ պուլունտուգտան սօնրա , ճիւմա կիւն թէքքարէն թէաճէմիւլ իթմէյէ գարար վերմիշլէր տիր :

Շու գօմիսիօնուն վերէճէկի գարարը թալաֆէյն գապուլ իթմէյէ իմզա վերմիշ օլուպ , վէ պիր նէթիճէյի խայլիյէյէ մուվաֆթագ օլունաճաղը էմէլի էղէպտէն պուլունմաղին , պիր առ էվլէլ կէօրիւրլէպիլմէսի ճիւլմէնին արզուսինտէն պուլունտուղու միւնասէպէթիյլէ , շունու րէճա իտէրիզ քի , ճիւլմէսի Խաթանպուլ թարաֆընտա պուլունուպ , կիւնէ կիւնտիւղ թէաճէմիւլ իթմէլէրինէ քէք պիւլիւք կիւնիւք օլմատրընտան , էօյլէ բաղար էրթէսինտէն ճիւմապա գատար մէյտան պըրագմագտան իսէ , սըգ սըգ պիրլէշէրէք պիր առ էվլէլ նէթիճէյի խայլիյէլէրինի պէյան իլէ , տահա զիյատէ հերքէսին շիւքրանիյէթիին տալէթ իթմէյէ չալըշալար , տահա զիյատէ վաճիպէյի զիմեթլէրինի էտա իթմիշ օլուրլար :

Լունաճաղը էմէլի էղէպտէն պուլունմաղին , պիր առ էվլէլ կէօրիւրլէպիլմէսի ճիւլմէնին արզուսինտէն պուլունտուղու միւնասէպէթիյլէ , շունու րէճա իտէրիզ քի , ճիւլմէսի Խաթանպուլ թարաֆընտա պուլունուպ , կիւնէ կիւնտիւղ թէաճէմիւլ իթմէլէրինէ քէք պիւլիւք կիւնիւք օլմատրընտան , էօյլէ բաղար էրթէսինտէն ճիւմապա գատար մէյտան պըրագմագտան իսէ , սըգ սըգ պիրլէշէրէք պիր առ էվլէլ նէթիճէյի խայլիյէլէրինի պէյան իլէ , տահա զիյատէ հերքէսին շիւքրանիյէթիին տալէթ իթմէյէ չալըշալար , տահա զիյատէ վաճիպէյի զիմեթլէրինի էտա իթմիշ օլուրլար :

Մէքքիւր գօմիսիօնտա իալընըզ իքի թալաֆտան 8 աղա պուլունմաղտէ , վէ իսմ ումալլէսլէրի տախի պուլնար տոր :

- Բարսեղ աղա Հալաճեան
- Բարսեղ աղա () հաննան
- Գէորգ աղա Գըլըճճեան
- Մկրտիչ աղա Թալաճեան
- Մկրտիչ աղա Մըթափեան
- Մկրտիչ աղա Չամբըթլէնեան
- Յովհաննէս աղա Կիւմէեան
- Յովհաննէս աղա Վէլէքեան

Պաղեթա տաղըտըճըլարըմըզ աճէմի օլտուղունտան , Բիայէթլու միւշթէրիլէրիմիզ թալաֆընտան , տաղըտըճըլարճա զուհուրա կէլմէքտէ օլան թագսիրաթըն մազուր պուլուլմասը , վէ պէյան օլունմասը րէճա օլունուր :

Ճանիք աղա Բրամանըն քիթապլարը սաթըմագտէ , վէ Փարիս նամ զաղէթայա ապօնաթ եաղըլմագտէ օլան Պալըլար խանընտաքի 2 նիւմէրօլու օտատան , մէմուր պուլունտան Պ . Երզուարը Սուրատիւն , Չօգաճը խանը սօգաղընտա 4 նիւմէրօլու մաղաղայա նագլ իթմիշ օլտուղունտան , հերքէսին մալիմու օլմագ իւզրէ իլանը քէյֆիյէթի իպիտար զըլմըմըշտոր :

Իւն Պալազըլար պաշը տիւքիանճըլարընտան խօճա Սիմէն Իգսինէլի վէ գուլմանեալ իզհարը իֆլաս իլէմիշ օլտուղարընտան մաթլուպաթը պուլունտան զէվաթըն ալաֆրանգա մահը հալին 15 ինճի կիւնիւ ալաթիւրգա սահաթ պէշտէ , Բիճարէթիւնտէ իքիւնի մէճիլսէ պուլուրմալը տըրլար , շիւքքիքի նէֆէր պիւլաթա թայլին զըլմաճագ տըր : Եվմի մեղպուրտէ , մէճիլսի մեղքիւրտէ հաղըր պուլունմայալալաճագ սահալլէրինի , թայլին զըլմաճագ պիւլաթալար հագգլարընտա հիշ պիր շէյ սէյլէմէյէ սէլահիյէթլէրի օլամայաճագ տոր :

Իսթանպուլ 1862 9 մայիս (ալաֆրանկա) Պուլազաթ Սէպիւն 3 Ս . ԳԵՆԵ